

PRIKAZ KNJIGE

Maryanne Wolf
 ČITATELJU, VRATI SE KUĆI. ČITATELJSKI MOZAK
 U DIGITALNOM SVIJETU
 Zagreb: Naklada Ljevak d.o.o., 2019.

Inspirirana novim istraživanjima Maryanne Wolf u knjizi *Čitatelju, vrati se kući* govori o suvremenom čitatelju i procesima koji se događaju u mozgu uslijed izloženosti aktivnostima čitanja i utjecaju digitalnih medija. Knjiga ima 282 stranice zajedno s literaturom i kazalom, a podijeljena je na devet poglavlja odnosno devet pisama.

U „Prvom pismu“ autorica uvodi čitatelja u samo čitanje kao i u procese i promjene koje se događaju u čitateljevu mozgu te upozorava na probleme koji se javljaju u novom digitalnom dobu. „Drugo pismo“ temelji se na autoričnim istraživanjima čitanja i nudi pregled spoznaja o čitateljskom mozgu. „Treće pismo“ uvodi čitatelja u bitne procese dubinskog čitanja. U „Četvrtom pismu“ autorica govori o pitanjima kritičkih sposobnosti i kako one mogu u čitatelja brzo i neprimjetno oslabiti. U petom i šestom pismu autorica se bavi problemima nečitanja današnje djece te izražava svoju zabrinutost. U šestom, sedmom i osmom pismu, na temelju spoznaja razvojnih znanosti, autorica nudi plan za oblikovanje dvopismenog čitateljskog mozga. U posljednjem „Devetom pismu“ autorica navodi čitatelja na promišljanje o značenju pojma „dobar čitatelj“ i o važnosti uloge koju „dobri čitatelji“ imaju u demokratskom društvu.

Knjiga započinje poglavljem „Prvo pismo: Čitanje, kanarinac u umu“ u kojem autorica navodi što ju je nagnalo da se bavi proučavanjem utjecaja čitanja na razvoj ljudskog mozga, što dovodi do promjene prirode ljudskih misli te upozorava na brzi prijelaz u digitalnu kulturu i posljedice koje taj prijelaz može imati. Autorice se pita hoće li kombinacija digitalnog čitanja i svakodnevnog uronjenost u brojna digitalna iskustva spriječiti formiranje sporijih spoznajnih procesa koji su dio dubinskog čitanja, poput empatije, zamišljanja, kritičkog mišljenja i refleksije? Hoće li sav taj novi proces biti prijetnja mladom mozgu tijekom izgradnje vlastitih temeljnih znanja ili će se, s druge strane, nove tehnologije pokazati kao najbolji most prema sofisticiranijim oblicima kognicije i imaginacije? U prvom pismu autorica poziva čitatelja na promišljanje o navedenim pitanjima i na promišljanje o samom čitanju. U drugom poglavlju odnosno drugom pismu autorica na slikovit način opisuje proces koji se odvija u čitateljevom mozgu uspoređujući taj proces s predstavom u cirkuskom šatoru. Mehanizme koji se odvijaju pri procesu čitanja jedne jedine riječi opisuje kao skup prstenova: vidnog, jezičnog, spoznajnog i emotivnog, te ilustrativno i na zanimljiv način čitatelju približava djelovanje, „rad i suradnju“ svih odgovornih dijelova mozga koji se aktiviraju tijekom čitanja. Treće pismo: „Dubinsko čitanje, je li ugroženo?“

podijeljeno je u više manjih poglavlja, a svako poglavlje govori o procesima koji se događaju za vrijeme dubinskog čitanja (empatije, analogije, analize, kritičkog mišljenja) i njihovim vezama. Autorica također izražava zabrinutost za sve veću upotrebu medija koji daju prednost trenutačnosti i odvlačenju pozornosti za razliku od dubinskog čitanja koje savjetodavno usmjerava čitateljevu pozornost. U četvrtom poglavlju autorica promišlja što će se dogoditi s čitateljima u budućnosti te upozorava na posljedice koje će osjetiti djeca i mladi kada im se uskrate digitalni uređaji. Nadalje, autorica postavlja „hipotezu digitalnog lanca“ koja se sastoji od toga koliko čitamo, kako čitamo, što čitamo i zašto čitamo te navodi promjene koje se događaju u samom društvu, a povezane su sa čitalačkim navikama kao i promjenama u samoj strukturi onoga što čitamo i pišemo. Maryanne Wolf sa svojim čitateljima dijeli vlastito iskustvo sposobnosti čitanja starih tekstova na kojima je odrasla. Peto pismo bavi se pitanjem odgoja djece u digitalnom dobu i utjecaju dostupne tehnologije na razvoj čitateljskog mozga. Autorica otvara brojna pitanja o problemima koji dolaze s pretjeranom i preuranjenom upotrebom digitalnih medija. U šestom pismu autorica se osvrće na prve godine djetetova života ističući važnost čitanja od najranije dobi. Navodi razlike između tradicionalnog čitanja knjiga i novog, digitalnog čitanja, poput čitanja e-knjiga i drugih aplikacija. U knjizi su dane preporuke roditeljima (ili drugim odraslim osobama koje čitaju djeci) kako treba čitati, istaknuta je važnost postizanja umjerenosti i balansiranoosti između „živih knjiga“ i onih digitalnih. U sedmom pismu autorica se bavi razdobljem od pete do desete godine dječjeg života i promjenama koje se događaju u tom razdoblju, a povezane su s početnim čitanjem odnosno nečitanjem. Autorica poziva na odgovornost čitavo društvo, a ne samo odgojno-obrazovne djelatnike, ako želimo promijeniti trend pada čitalačkih sposobnosti i posljedice koje za sobom donosi. Da bi se negativan trend nečitanja izbjegao, autorica ističe važnost ulaganja u rana i kontinuirana praćenja postignuća učenika, ulaganje u učitelje i u podučavanje čitanja tijekom svih godina školovanja. U osmom poglavlju autorica izražava zabrinutost za budućnost djetetova čitateljskog mozga zbog sve veće upotrebe digitalnih medija već od najranije dobi. Predlaže razvoj dvopismenog čitateljskog mozga i navodi smjernice kako ga ostvariti. Posljednje deveto pismo govori o tome što bi se moglo dogoditi s čitateljskim mozgom, i društvom općenito, ako od najranije dobi ne podučavamo djecu čitanju. Autorica se pita: Hoće li sama plastičnost čitateljskog mozga, kao obilježje čitanja digitalnih medija, pospješiti atrofiranje čovjekovih najvažnijih procesa mišljenja: kritičke analize, promišljanja i empatije?

Maryanne Wolf u knjizi *Čitatelju, vrati se kući*. Čitateljski mozak u digitalnom svijetu upozorava na probleme suvremenog društva obilježenog digitalnim medijima i aktivnostima nedovoljnog ili nikakvog čitanja djece, mladih i odraslih. Knjigu preporučujemo roditeljima, odgojno-obrazovnim djelatnicima i svima koji žele biti/postati aktivni, angažirani, dubinski čitatelji.

Katarina Božučanin

doktorandica poslijediplomskog sveučilišnog studija
Pedagogija i kultura suvremene škole, Filozofski fakultet u Osijeku